

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Hallituksen tavoite parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut on hyvä. Myös pyrkimys hankintalain määräysvaltavaatimuksen selkeyttämiseen sekä markkinoiden toimivuuden parantamiseen on hyvä.

Ehdotetut toimenpiteet eivät kuitenkaan johda tavoitteen saavuttamiseen vaan heikentävät kuntien tehokkuutta, nostavat kustannuksia ja kasvattavat hallinnollista taakkaa. Lähtökohtaisesti sääntelyn ja byrokratian lisääminen vähentää yritysten halukkuutta osallistua tarjouskilpailuihin.

Sidosyksiköitä koskevan sääntelyn tiukentamisella heikennetään kuntien mahdollisuutta tuottaa itse tarvitsemiaan palveluita kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Palvelurakenteen muutos aiheuttaa kunnille merkittäviä kustannuksia, jotka eivät tule kompensoitumaan edullisemmilla tai laadukkaammilla palveluilla, sillä suurelle osalle sidosyksiköiden tuottamista palveluista ei ole toimivia markkinoita. Vaikka kilpailua olisi, ei ole olemassa mitään näyttöä siitä, että kokonaiskustannukset kunnille laskisivat. Toimialoilla, joilla kuntien tarvitsemia palveluita on saatavilla markkinoilta, suuret hankintavolyymit ja toimitusvarmuuden tärkeys johtavat siihen, että kilpailutilanteessa palveluntuottajiksi valikoituu pääasiassa suuria kansallisia yrityksiä, mikä ei ole välttämättä paikallisen elinvoiman kehityksen etu. Sidosyksiköt käyttävät jo nyt runsaasti yksityisen sektorin alihankkijoita, joten muutoksen vaikutus kilpailun lisäämiseen jää useimmilla toimialoilla vähäiseksi.

Esitykseen liittyen on välttämätöntä selvittää esitetyn sääntelyn oikeudellinen perusta. Sääntely vaikuttaa olevan kunnallisen itsemääräämisoikeuden vastainen. Lisäksi tulee erikseen selvittää

sidosyksiköiden kanssa tehtyjen sopimusten yksipuolisen tai ulkopuolisen aiheuttamaan sopimuksen vastaiseen purkamiseen liittyvä oikeudellinen perusta ja lainmukaisuus.

Esitys on hallitusohjelman vastainen siltä osin, että hallitusohjelman pyrkimys on ollut vähentää kuntiin kohdistuvaa sääntelyä ja purkaa normeja. Käytännössä tältä osin esityksessä edetään hallitusohjelman vastaiseen suuntaan.

Esityksen valmistellut työryhmä ei ole riittävällä tasolla selvittänyt muutoksesta kunnille ja muille sidosryhmille syntyviä talousvaikutuksia. Mikäli lainsäädäntö toteutetaan esitetystä muodosta, tulee valtion vastata kunnille aiheutuneista muutokustannuksista täysimääräisesti. Tämän lisäksi toteutuksen yhteydessä tulee toteuttaa vapautus varainsiirtoveron maksuvelvollisuudesta omistusjärjestelyiden osalta.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Käytännön kokemukseräinen toteamus on, että yksikään tähänastinen hankintalakiuudistus ei ole helpottanut tarjoajien eikä hankintayksiköiden työtä julkisiin hankintoihin liittyen. Isossa kuvassa käsillä oleva uudistus tulee toteuttamaan tätä samaa linjaa.

Markkinakartoituksen lisääminen hankintalakiin ei ole tarpeellista, koska osaavat hankintayksiköt tekevät markkinakartoituksia muutenkin. Pahimmillaan asiasta säättäminen lailla lisää hallinnollista taakkaa.

Se, että käytännössä pakotetaan jakamaan hankinta lähestulkoon aina osiin, tulee lisäämään hallinnollista taakkaa ja nostamaan yksikkökustannuksia. Osiin jakamisessa pitäisi luottaa hankintayksiköiden arviointikykyyn eikä säätää asiasta lailla. Tämä voi johtaa siihen, että hankinnassa, jota ei muuten jaettaisi osiin, tehdään kaksi osaa, joista toinen on arvoltaan hyvin pieni; vain siksi, että lain vaatimus täytetään. Osassa hankintoja osiin jakaminen on käytännössä mahdotonta.

Hankinnan valmistelua koskevan kuvauksen lisääminen hankintamenettelyä koskevaan kertomukseen lisää hallinnollista taakkaa.

Pakottaminen keskeyttämään hankintamenettely, jos avoimessa menettelyssä on saatu vain yksi tarjous, lisää hallinnollista taakkaa ja hankintayksikön kustannuksia. Asiassa pitäisi luottaa hankintayksiköiden arviointikykyyn eikä säätää asiasta lailla. Jos ainoa tarjous on hankintayksikön näkökulmasta hinta-laatusuhteeltaan hyvä, on epätarkoituksenmukaista kilpailuttaa hankinta uudestaan. On hyvä huomata, että on hankinnan kohteita, joissa on oikeasti vähän tarjontaa ja joissa tarjonta ei lisäännä pelkästään hankintalakeja muuttamalla.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Ehdotetut muutokset eivät lisää tarjontaa ja säästöjä, koska osaavat hankintayksiköt panostavat hankinnan valmisteluun jo nykyään riittävällä tasolla sekä osaavat arvioida milloin hankinta on tarkoituksenmukaista jakaa osiin. Pienten hankintayksiköiden osalta mahdolliset säästöt menevät siihen, kun ne joutuvat lisääntyvän sääntelyn ja byrokratian johdosta ostamaan hankintakonsultointia. Jos halutaan saada lisää tarjontaa ja säästöjä, pitää päinvastoin vähentää hankintalaista tulevaa sääntelyä ja byrokratiaa.

Positiivista käytännön hankintatoimen kannalta on, jos tulevaisuudessa hankintayksikön ei ole pakko edellyttää rikosrekisteriotteita. Sillä on hallinnollista taakkaa vähentävä vaikutus. Lisäksi se helpottaa tarjoajien hallinnollista taakkaa.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Nyt voimassa olevan hankintalain kirjaukset riittävästä määräysvallasta ovat epämääräiset ja kaipaavat tarkennusta. Oikeuden viimeaikaisten ratkaisujen valossa on selvää, että tulkinta riittävän määräysvallan syntymisestä pienellä, alle prosentin omistuksella on ollut väärä. Tämä ongelma koskee kuitenkin vain pientä osaa sidosyksiköistä.

Ehdotus kaikkia sidosyksiköitä koskevasta 10 % vähimmäisomistusvaatimuksesta ei ole tarkoituksenmukainen, sillä se velvoittaa julkisen sektorin järjestelemään omistuksia ja yhtiö rakenteita myös niissä yhtiöissä, joissa omistajia on vähän ja nyt voimassa olevan hankintalain määräysvaltaedellytykset selvästi täyttyvät. Muutoksen seurauksena julkisyhteisöjen on järjestettävä tarjouskilpailuja myös niillä toimialoilla ja maantieteellisillä alueilla, joilla toimivaa markkinaa ei ole. Monet hyvin toimivat rakenteet on purettava, eikä vastaavan tasoisia korvaavia rakenteita tai palveluita ole saatavilla. Riskinä on palveluiden jatkuvuuden vaarantuminen ja kustannusten merkittävä kasvu.

10 % omistusosuus ei takaa omistajan määräysvaltaa, vaan määräysvalta on varmistettava yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen avulla. Myös pienempi omistusosuus voi tuoda omistajalle riittävän määräysvallan. Rajan laskeminen esimerkiksi 5 %:iin tulisi kansantaloudelle huomattavasti edullisemmaksi. Erityisen kyseenalaista on muutoksen toteuttaminen pääomavaltaisilla aloilla, kuten jätehuolto, missä kilpailun ei odoteta vähimmäisomistusvaatimuksen myötä lisääntyvän. Näillä aloilla muutoksella on ainoastaan kustannuksia lisäävä vaikutus, mikä vaikuttaa negatiivisesti kuntien elinvoimaan.

Ehdotuksen toteuttamiskelpoisuutta heikentää julkisyhteisöiltä vaadittavat omistusjärjestelyt, jotka toteutuvat vain, jos osakkailla on halua ja kykyä osakekauppoihin. Osakkeiden käyvän arvon arvioiminen tilanteessa, jossa osakemarkkina syntyy lainsäädännön tuomasta velvoitteesta, tulee olemaan vaikeaa ja johtaa väistämättä vääristymiin. Koska uudistus heikentää erityisesti pienten kuntien asemaa, muutoksesta on odotettavissa erimielisyyksiä, jotka estävät omistusjärjestelyjen toteuttamisen. Tämä johtaa sidosyksiköiden tarpeettomiin purkamisiin ja yritysjärjestelyihin, mistä aiheutuvat kustannukset siirtyvät yhtiöiden omistajien ja kuntalaisten maksettaviksi.

Odotettavissa on monen yhtiön ajautuminen talousvaikeuksiin. Todennäköistä on, että sidosyksiköt eivät pysty vähentämään henkilöstöään ja irtautumaan omista sitoumuksistaan asiakasvolyymin laskiessa nopeasti. Uusiasiakashankinta ei ole sidosyksiköille mahdollista, joten riittävä tulovirta on varmistettava hintoja nostamalla. Sidosyksiköiden poistuvien asiakaskuntien alueille tekemät investoinnit muuttuvat arvottomiksi, ellei niitä saada myydyiksi eteenpäin. Koska sidosyksiköiden tarkoitus ei ole tehdä voittoa, yhtiöiden taloudelliset puskurit ovat pääsääntöisesti vähäiset. Uudistus romuttaa kuntien omistamien yhtiöiden arvon ja toimintakyvyn, mikä ei ole kuntaomistajien, eikä sidosyksikkönä toimivien yhtiöiden alihankkijoiden tai velkojien kannalta hyväksyttävää. Koska muutoksella saavutettavia konkreettisia rahallisia tai toiminnallisia hyötyjä ei pystytä osoittamaan, sen toteuttaminen vaikuttaa julkisten resurssien käytön näkökulmasta järjettömältä.

Ehdotus ei ole esitetystä muodosta tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen. Siitä voisi kuitenkin ehkä sidosyksikkösääntelyn osalta saada sellaisen laadukkaassa, myös keskisuuria ja pienempiä kuntia osallistavassa jatkovalmistelussa.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Sidosyksiköiden omistusosuuden 10 % vähimmäisvaatimus ja erityisesti nyt ehdotettu lyhyt siirtymäaika vaarantavat kuntien tukipalveluiden jatkuvuuden toimialoilla ja alueilla, joilla toimivaa markkinaa ei ole. Katkokset tukipalveluissa voivat estää kuntien peruspalveluiden tuottamisen. Erityisesti pienillä hankintayksiköillä voi olla vaikeuksia rahoittaa palveluntuottajan vaihtaminen, sillä esimerkiksi talous- ja palkkahallinnon käyttöönottokustannukset nousevat helposti lähelle miljoonaa

euroa. Koko Suomen tasolla muutoksesta aiheutuva työmäärä on valtava ja pois kuntalaisille paremmin lisäarvoa tuottavasta toiminnasta.

Päinvastoin kuin kuvitellaan, muutos tulee lisäämään kuntien kokonaiskustannuksia. Tukipalveluiden kustannukset nousevat, kun volyyymihyödyt menetetään ja rakennemuutoksista aiheutuneet kustannukset tulevat kuntien katettaviksi. Kilpailullisista markkinoista ei odoteta tilanteeseen helpotusta, sillä on erittäin todennäköistä, että kuntien tarvitsemat suuren volyymin erityispalvelut keskittyvät muutamalle isolle markkinatoimijalle, joiden hinnoittelulta tulee jatkossa olemaan suuri.

Palveluiden kilpailuttaminen lisää kuntien hallinnollista työtä, minkä lisäksi yritysjärjestelyt vaativat lukuisia neuvotteluja ja resursseja päätösvalmisteluun. Hankintaosaamista on vahvistettava, mikä nostaa kuntien ja palveluita tarjoavien yritysten henkilöstökuluja. Hankintaosaajien niukkuus heikentää kuntien tilannetta. Lainsäädännön muutoksista johtuvista omistusjärjestelyistä on odotettavissa erimielisyyksiä, jotka heikentävät kuntien alueellista yhteistyötä.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Hämeenlinnan kaupungissa sidosyksiköiden käyttö on suhteellisen vähäistä. Kaupunki on pyrkinyt luopumaan sidosyksiköistään niillä toimialoilla, joilla on toimivat markkinat. Sidosyksiköiltä ostetaan tukipalveluita lähinnä henkilöstö- ja taloushallinnon, ICT- ja tietohallinnon, varasto- ja logistiikkapalveluiden sekä jätehuollon alalta. Lisäksi kaupunki ostaa elinkeino-, pysäköinti- ja liikuntakiinteistöihin liittyviä palveluita 100 % omistamiltaan sidosyksiköiltä.

Henkilöstö- ja taloushallintopalveluiden ostoon ei muutoksella odoteta olevan merkittäviä vaikutuksia, mikäli nykyisen palveluntuottajan toiminta saadaan järjestettyä siten, että sen sidosyksikkömuotoinen toiminta jatkuu. Ostojen jatkuminen nyky muodossaan vaatisi kaupungin omistussuuden kasvattamisen yhtiössä 10 %:iin, minkä kertakustannus tulisi olemaan arviolta n. 250.000 €. Palvelujen hinnat nousisivat, koska yhtiön kustannukset jakautuisivat aiempaa pienemmälle asiakasmäärälle. Mikäli yhtiö ei pystyisi jatkamaan sidosyksikkömuotoista toimintaansa, kaupungin tulisi kilpailuttaa palvelut. Palvelujen kilpailutuksesta syntyisi arviolta n. 40.000 € kilpailutuskustannukset ja 60 000 euron pysyvät vuosittaiset kustannukset, koska sopimuksen valvontaan yksityiseltä tulisi palkata uusi asiantuntijaresurssi. Lisäksi palvelujen käyttöönotosta aiheutuisi kaupungille vuonna 2024 toteutetun käyttöönoton perusteella n. 1,5 M € kertakustannus. Keväällä 2023 toteutetun markkinakartoituksen perusteella tarjontaa kaupungin tarvitsemille henkilöstö- ja taloushallintopalveluille ei kilpailullisilla markkinoilla tällä hetkellä ole. Todennäköistä on, että markkinat syntyisivät kuntien omistamista yhtiöistä, jotka joutuisivat hinnoittelemaan palveluihinsa nykyhintojen lisäksi myös rakennemuutoksen aiheuttamat

kustannukset, myyntiorganisaation kasvattamisen, kilpailtujen markkinoiden riskilisän sekä kohtuullisen tuottovaatimuksen. Palvelujen hinnat nykyisestä nousisivat.

Lyhytaikaisia sijaisia tarvitaan kaupungin toimialoilla myös jatkossa. Mikäli henkilöstöväilypalveluiden osto sidosyksiköltä ei ole enää mahdollista, kaupungin vaihtoehtona on lisätä omaa henkilöstöä tai hankkia palvelut kilpailluilta markkinoilta. Vaihtoehtoista valitaan se, kumman katsotaan saavuttavan tarvittavat tulokset varmemmin ja kokonaistaloudellisesti edullisemmin. Epäselvää on, pystyvätkö markkinoilla toimivat henkilöstövuokrausyritykset rekrytoimaan kaupungin tarvitsemia lähihoitajia. Markkinakartoituksen perusteella yksityiset toimijat ovat henkilöstövuokrauksessa kaupungin käyttämää sidosyksikköä kalliimpia.

ICT- ja tietohallinnon toimialalla osa sidosyksiköiltä ostettavista palveluista tuotettaisiin todennäköisesti itse ja osa ostettaisiin kilpailluilta markkinoilta. Palveluiden tuottaminen sekä kilpailutusten lisääminen vaatisi kaupungin henkilöstöresurssien kasvattamista arviolta n. 6-7 henkilöllä. Kilpailutuksista arvioidaan aiheutuvan n. 40.000 € kertakustannukset ja vähintään 60 000 euron pysyvät kustannukset sopimusten valvontaan liittyen. Tämän lisäksi järjestelmien ja ympäristöjen siirto ja uusien järjestelmien käyttöönotot aiheuttaisivat arviolta n. 200.000 € kertakustannuksen. Palveluiden hintojen uskotaan kilpailuttamisen myötä hieman nousevan. Pitkällä aikajänteellä palveluiden tuottaminen omana työnä saattaisi tuoda kaupungille kustannushyötyjä, mutta varmaa tietoa siitä ei tässä vaiheessa vielä ole.

Hämeenlinnan kaupunki on pienosakkaana kaupunkijoukkoliikenteen yhteisessä lippu- ja maksujärjestelmä -sidosyksikössä. Nyt kaavailtu vähimmäisomistusta koskeva vaatimus johtaisi todennäköisesti yhtiön purkautumiseen ja joukkoliikenteen yhtenäisen lippujärjestelmän murenemiseen. Kaupunki pyrkisi todennäköisesti löytämään joukkoliikennejärjestelmien hankintaan uudet ratkaisut yhdessä muiden kuntien kanssa. Tämä nostaisi joukkoliikenteen kustannuksia.

Hämeenlinnan kaupunki ostaa sidosyksiköltään tavaroiden välivarastointi ja kuljetuspalveluita. Sidosyksikkö huolehtii myös kaupungin valmiusvarastoinnista. Kaupungin omistusosuus yhtiöstä on alle 10 %, eikä ole todennäköistä, että kaupunki saisi kasvatettua omistusosuuttaan ehdotetun vähimmäisomistusvaatimuksen mukaiseksi. Kaupungin ei myöskään ole tarkoituksenmukaista lisätä omistustaan yhtiössä valmiusvarastointivelvoitteen takia, sillä tämä vain ja ainoastaan lisäisi kaupungin kustannuksia sitomalla pääomaa perusteettomasti. Palvelut pyrittäisiin todennäköisesti jatkossa järjestämään siten, että mahdollisuus ostaa yhteisesti kilpailutettuja ja välivarastoituja tarvikkeita säilyy. Myös riittävän volyymin omaavan valmiusvarastoinnin jatkuvuudesta tulisi jollain tavalla huolehtia.

Jätehuollossa tavoitteena olisi sidosyksikkömuotoisen toiminnan jatkaminen, sillä palveluiden kilpailuttaminen ei ole vaihtoehto olemassa olevan infran ja yhtiöön sitoutuneen pääoman vuoksi. Jätehuoltoyhtiön hankintalain mukaisesti kilpailuttamien hankintojen ja pakollisten kustannusten määrä kattaa jo nyt noin 80–90 % yhtiön liikevaihdosta, joten muutoksella ei olisi merkittävää

vaikutusta kilpailun lisääntymiseen. Toiminnan jatkaminen sidosyksikkömuodossa edellyttäisi todennäköisesti yhtiön pilkkomista, mikä heikentäisi toiminnan kustannustehokkuutta ja johtaisi nouseviin jätemaksuihin. Toimintaan kohdistuvat muutokset edellyttäisivät myös jätehuoltoviranomaisen toiminnan uudistamista, mikä kasvattaisi kuntien hallinnollista taakkaa. Jätehuoltoviranomaisen hyväksymän palvelutason mukaisesti yhtiön palveluverkosto on muodostettu yhtiön koko toiminta-alueen asukastiheyden mukaan. Toiminta-alueen muutos vaikuttaisi negatiivisesti yhtiön tekemiin investointeihin ja niiden kannattavuuteen, minkä kustannukset jäisivät jätehuoltopalveluita käyttävien yritysten ja yksityisten henkilöiden katettavaksi.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Omistusjärjestelyistä sidosyksiköissä on sovittava yhdessä muiden osakkaiden kanssa, mikä vaatii neuvotteluja ja apua riippumattomilta asiantuntijoilta. Lyhyen voimaantuloajan vuoksi selvitystyö on aloitettava pian, mikä vaatii sidosyksiköiltä ja niiden omistajilta rahaa ja resursseja. Resurssien löytäminen tulee olemaan vaikeaa suuren selvitystarpeen vuoksi. Kustannukset karkaavat käsistä kaikkien toteuttaessa muutoksia samanaikaisesti.

Pääomavaltaisissa yhtiöissä (esim. jätehuolto), joissa on pieniä osakaskuntia, joiden ei uskota saavan palveluja kilpailluilta markkinoilta, tullaan todennäköisesti harkitsemaan yhtiön pilkkomista. Omistusosuuksia on järjesteltävä vähimmäisvaatimusten täyttämiseksi. Lisäksi on toteutettava valtava määrä yhtiöiden omaisuuden ja vastuiden uudelleenjärjestelyjä. Kaikissa näissä järjestelyissä kuntien kustannukset vain ja ainoastaan nousevat. Muutos tulisi todella kalliiksi, sillä esimerkiksi Hämeenlinnan kaupungin jätehuoltokontekstissa pitäisi jätehuoltoyhtiö pilkkoa osiin, mikä johtaisi todennäköisesti osittain uuden jätteenkäsittelyinfrastruktuurin rakentamiseen ja osittain vanhan infrastruktuurin alasajoon. Muutoksen hinta voi nousta kymmeneen miljooniin euroihin.

Suuremmissa tukipalveluyhtiöissä arvioitavaksi tulee sidosyksikkömuotoisen toiminnan ohella yhtiön osallistuminen kilpailluille markkinoille sekä joissain tapauksissa liiketoiminnan myynti. Niissä toiminnoissa, joille ostajaa ei markkinoilta löydy tai joissa omistajat katsovat keskinäisen yhteistyön erityisen hyödylliseksi, voidaan harkita kuntayhtymien tai yhteistoiminta-alueiden perustamista. Näiden katsotaan kuitenkin heikentävän toiminnan kustannustehokkuutta nykyiseen verrattuna.

Pienosakkaiden kyky ostaa osakkeita voi muodostua ongelmaksi, sillä kunnat eivät voi luopua omaisuudestaan alihintaan. Myös pilkottujen yhtiöiden toimintakyky on epävarmaa. Yritys- ja omaisuusjärjestelyissä on huomioitava varainsiirtovero vaikutukset, jotka lisäävät järjestelyistä aiheutuvia kustannuksia.

Mikäli vähimmäisomistusrajaa koskeva sääntely astuu voimaan, konsernijohtoon tulee linjata mistä osakkeista kaupunki on valmis luopumaan ja millä ehdoin. Lähtökohtaisesti kaupunki ei voi tehdä kunnan edun vastaisia päätöksiä. Riskinä on, että yhteistä näkemystä yhtiöiden omistajien kesken ei löydy, jolloin voidaan joutua turvautumaan pidempiin hallinnollisiin menettelyihin.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Muutoksesta ei synny Hämeenlinnan kaupungille taloudellisia hyötyjä vaan ainoastaan työtä ja lisäkustannuksia. Muutoksella ei uskota olevan positiivisia vaikutuksia alueen elinvoimaan.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Ehdotettu 1,5 vuoden siirtymäaika (jätehuollossa 2,5 vuotta) ei riitä. Kansallisen valmistelun ja asiantuntijapalveluiden suuren kysynnän vuoksi nykyiset resurssit eivät riitä muutosten toteuttamiseen. Myös markkinoilla toimivien yritysten kyky osallistua tarjouskilpailuihin, sekä laajentaa liiketoimintaansa, on rajallinen. Muutoksen toteuttaminen siten, että kuntien palvelut eivät vaarannu, vaatii vähintään 5 vuoden siirtymäajan.

Pidemmän siirtymäajan lisäksi hankintayksiköille tulisi antaa mahdollisuus jatkaa voimassa olevia asiakassopimuksiaan siirtymäkauden loppuun asti silloinkin, kun sidosyksiköitä koskevat yritysjärjestelyt (esim. liiketoimintakauppa) saataisiin valmiiksi ennen siirtymäkauden loppua, ja sidosyksikön toiminta muuttuisi markkinaehtoiseksi. Tämä kannustaisi sidosyksiköitä tekemään rakennemuutoksia jo hyvissä ajoin ennen siirtymäkauden päättymistä.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Muutos tulee aiheuttamaan valtavasti lisätyötä. Työmäärä riippuu toteutettavista järjestelyistä. Siirtymäaikaa on varattava kuntien ja sidosyksiköiden vaihtoehtojen huolelliseen tarkasteluun. Omistusjärjestelyjä varten on laadittava omistajista riippumattomat arvonnääritykset, käytävä kauppaneuvottelut, valmisteltava päätöksenteko ja huolehdittava tarvittavista lunastusmenettelyistä ja päätösten toimeenpanosta.

Yritysten rakenteita koskevat järjestelyt vaativat perinteisten neuvottelujen ja päätösvalmistelujen lisäksi muuta asiantuntija-apua, sekä osakassopimusten, yhtiöjärjestysten ja liiketoimintasuunnitelmien päivitystä, PRH:n käsittelyjä ja velkojien kuulutuksia. Toisin kuin työryhmän mietinnössä esitetään, osakassopimuksissa, joissa Hämeenlinnan kaupunki on mukana, ei ole huomioitu omistajissa tapahtuvia muutoksia tavalla, joka vähentäisi hallinnollista työtä. Yritykset

tarvitsevat aikaa irtisanomisiin ja rekrytointeihin sekä omaisuuden, voimassa olevien sopimusten ja vastuiden uudelleen järjestämiseen.

Lisäksi tulee varata aikaa kuntien ja yritysten hankinta- ja kilpailutusosaamisen vahvistamiseen, hankintatarpeiden määrittelyyn, markkinavuoropuheluihin, kilpailuttamiseen, päätöksentekoon, oikaisuvaatimuksiin ja oikeuskäsittelyihin, sekä palveluiden käyttöönottoon. Jätehuollon osalta on varattava aikaa lisäksi jätehuoltoviranomaisen tehtävän ja jätehuoltomääräysten sekä jätetaksan päivittämiseen vastaamaan muuttunutta tilannetta. Koska toimenpiteet koskevat suurta määrää palveluita ja yrityksiä, ei niiden toteuttaminen samanaikaisesti nykyisillä resursseilla onnistu.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Jätehuolto tulee ehdottomasti rajata säätelyn ulkopuolelle. Omistusvaatimuksesta ei ole sen kohdalla osoitettavissa hyötyjä, vaan ainoastaan merkittäviä kustannuksia. Sama koskee kaikkia muita pääomavaltaisia kuntatoiminnan aloja. Siirtymäajalle tulisi säätää kunnille ja kuntayhtiöille helpotus varainsiirtoveroihin.

10 %:n vähimmäisomistusvaatimus on keinotekoinen. Kategorisen 10 % vähimmäisomistusvaatimuksen sijaan olisi tarkoituksenmukaisempaa velvoittaa julkinen sektori käyttämään markkinaehtoisia palveluita niillä toimialoilla ja paikkakunnilla, missä on markkinakartoitusten perusteella toimivat markkinat olemassa, ja missä markkinoilta saatavat palvelut ovat kokonaistaloudellisesti edullisemmat.

Vähimmäisomistusvaatimuksesta tulisi voida poiketa silloin, jos toimivaa markkinaa ei markkinakartoituksen perusteella ole, tai mikäli sidosyksikkömuodossa tuotettu palvelu on markkinoilla tuotettuun palveluun nähden kokonaistaloudellisesti edullisempaa.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Rautiainen Pauliina
Hämeenlinnan kaupunki